

AANBEVELINGEN

aanpak Kindregeling 'Leven op de rit' vanuit gedupeerde kinderen en jongeren

9 juni 2021

Vragen vanuit kinderen en jongeren aan de Belastingdienst

1. Hebben mensen die over ons leven beslissen een idee van wat deze situatie met onze levens heeft gedaan? Zo niet, hoe kunnen we ze daarin helpen?
2. Hoe is het bedrag van 200 miljoen euro totstandgekomen, zonder te weten over hoeveel kinderen het precies gaat?
3. Moeten we belasting betalen over vergoedingen die we krijgen?
4. Wie moet bewijzen dat de bedragen passend zijn: de Belastingdienst of de kinderen en jongeren?
5. Wanneer gaat iemand zich om mij bekommeren, bijvoorbeeld door te helpen de deurwaarders van me af te houden?

“Als je het niet hebt meegemaakt, kun je je eigenlijk niet goed voorstellen wat het betekent om je je hele leven al een fraudeur te voelen. Deze situatie is mijn persoonlijkheid geworden.” (Z, 18 jaar)

“Wie voelt zich er eigenlijk echt verantwoordelijk voor dat het weer goed met ons gaat?” (J, 17 jaar)

“Beter dat het goed en zorgvuldig gebeurt dan half.” (M, 21 jaar)

“De sessies zijn erg intens maar heel fijn. Ik merk dat ik eigenlijk nu pas echt ben begonnen met het verwerkingsproces. Ik dacht dat ik al een hoop naast me had neergelegd, maar dat blijkt niet zo te zijn. Dan is dit samenkomen en zoeken naar een oplossing heel prettig. Als je dan ook nog iemand hebt zoals u, die echt meevoelt en probeert het beste eruit te halen voor ons, is dat echt een van de beste dingen tot nu toe.” (M, 22 jaar)

*“Ik ben ineens heel bang dat de Belastingdienst ineens met iets heel anders gaat komen. Dat de bedragen dan ineens weer anders worden.”
(S, 10 jaar)*

*“Daar hoeft je nu niet druk om te maken. Dat zien we dan wel weer.”
(M, 21 jaar)*

Over deze aanbevelingen

Deze aanbevelingen zijn tot stand gekomen op basis van een gedegen proces van dialoog, reflectie en analyse. Hierbij zijn gedupeerde kinderen (10-17 jaar), jongeren (18+ jaar) en ouders (ouderpanel) betrokken. De aanbevelingen zijn totstandgekomen vanuit kinderen en jongeren zelf. De betrokken ouders van het ouderpanel zijn onder de indruk van de zorgvuldigheid van het dialoogproces en van de diepgang van de inzichten van de kinderen en jongeren en hebben zich ondergeschikt opgesteld aan de perspectieven van de kinderen en jongeren.

Het proces en de dialogen met de kinderen en jongeren van waaruit deze aanbevelingen over de invulling en uitvoering van de Kindregeling is begeleid door Laurentien van Oranje, met oudersteuning van Alix Bausch en Lisa Sweere van Missing Chapter Foundation. Deze anbi-stichting werd door de Belastingdienst aangesteld om vanuit onafhankelijke rol en dialoogexpertise met kinderen en jongeren hun de perspectieven op te halen en om te zetten in strategische aanbevelingen. Doelgroep van deze aanbevelingen zijn alle relevante instellingen en spelers die bij machte zijn om bij te dragen aan het leven op de rit krijgen van de gedupeerde kinderen en jongeren.

De aanbevelingen zijn goedgekeurd door de betrokken kinderen, jongeren en ouders. Deze notitie is opgesteld door Laurentien van Oranje, met input van Alix Bausch en Lotte Stegeman. Uitspraken van kinderen staan cursief gedrukt.

Randvoorwaarde van succes

Centraal in alle dialogen met de kinderen en jongeren is het gevoel dat door de ontstane situatie de regie over hun leven is ontnomen; dat ze door de situatie achterop zijn gekomen ten opzichte van leeftijdsgenoten en dat ze niet (helemaal) gerust durven zijn over een goede toekomst. De specifieke aanbevelingen moeten worden gezien in relatie tot deze diepe gevoelens van onrechtvaardigheid. Randvoorwaarde van succes is dus dat de inhoud van de regeling en het proces van de toestandkoming en communicatie ervan, niet los van elkaar kunnen worden gezien.

Proces

De belangrijkste boodschap uit de dialogen met de kinderen en jongeren is dan ook: *we willen voelen dat we vanaf nu wél serieus worden genomen en dat er naar ons wordt geluisterd door de Belastingdienst en iedereen die hierbij betrokken is en zal zijn.* Ze hebben op verschillende manieren en momenten onder woorden gebracht dat het proces van dialoog van de afgelopen maanden, waarin de onderstroom van gevoelens van (on)rechtvaardigheid zijn ontrafeld, al heeft bijgedragen aan hun verwerkingsproces. Dit participatieve proces voedt dus een beginnend gevoel van rechtvaardigheid.

Dit vraagt om een commitment van de Belastingdienst aan een besluitvormingsproces waarin de betrokken kinderen en jongeren voelen, horen en ervaren dat de regeling is ontworpen en uitgevoerd vanuit hún perspectieven en dat ze te allen tijde regie hebben gevoeld over het proces van besluitvorming. Zonder het met zoveel woorden te zeggen vragen ze tussen de regels door: ‘nu zijn wij een keer aan zet!’

Mochten de aanbevelingen niet worden overgenomen, dan willen de kinderen en jongeren in persoon toegelicht krijgen over waarom de Kindregeling een andere invulling heeft gekregen en wat daarvoor de onderbouwing is.

Ook geven de kinderen, jongeren en ouders aan dat een positieve lancering van de kindregeling nodig is voor het verwerkingsproces. In de communicatie is een uitleg van het dialoogproces een belangrijke boodschap, ook voor het brede draagvlak onder andere gezinnen. En uiteraard is een cruciale rol weggelegd voor kinderen en jongeren zelf.

Kerngedachten

Om de aanbevelingen goed te kunnen lezen is het belangrijk om de redeneerlijn van de kinderen en jongeren zuiver te durven volgen:

- Echt herstel gaat veel dieper dan geld. Het gaat om erkenning als mensen en een gevoel van regie over hun leven. Ze kijken naar zichzelf en andere kinderen en jongeren als mensen die aan het begin van hun leven staan en het op de rit willen krijgen, naast hun situatie als gedupeerden met onbeschrijflijk nare gevolgen. Juist dát is het respect en de erkenning die ze vragen: zie ons als mensen en help ons op weg vanuit een benarde situatie.
- Ze geven aan dat de ervaring van de gevolgen van de toeslagensituatie voor kinderen en jongeren anders is dan voor ouders. Daarom vraagt het om een integrale aanpak om hun leven op de rit te krijgen.
  - Om het gevoel te hebben met hun leven te mogen beginnen, biedt een klein, geheel vrij te besteden geldbedrag een eerste aanzet om het gevoel te ervaren van eigen regie, nu of in de toekomst.
  - Om de ballast van het verleden achter zich te laten is maatwerk nodig om daadwerkelijk opgelopen schade op te lossen.
- Ze vragen om erkenning dat kinderen en jongeren in verschillende levensfase zitten en dat daar andere bedragen bij horen als steuntje in de rug. Door vanuit die erkenning van mens-zijn te redeneren, voelen de bedragen rechtvaardig. En hebben ze heel bewust gekozen voor bedragen per leeftijdscategorie die passend zijn voor de behoeften per leeftijdsfase waarin iemand zich bevindt; *niet* aan de mate van het geleden leed door de toeslagenaffaire.
- Géén geldbedrag kan het verleden goedmaken: de constante stress, het gepuzzel in hun hoofd over dingen die ze meemaakten maar niet (helemaal) begrepen, achterstanden en misgelopen of verdrietige ervaringen. Géén geldbedrag kan hun zorgeloosheid en fijne ervaringen die hen de afgelopen jaren zijn ontnomen, teruggeven. Al die gevoelens zijn niet zo maar verdwenen door een geldbedrag te krijgen. Daar is meer voor nodig.
- Het ontwerp en uitvoering van het proces, communicatie (zowel met en richting de kinderen en jongeren, de rol van kinderen en jongeren zelf en naar buiten) en uiteindelijke uitvoering moeten dus geheel op elkaar aansluiten.

Gezamenlijk denkproces van veilige dialoog

De methodologie en het proces van dialoog dat is toegepast, kenmerkt zich door intensieve en diepgaande gesprekken met kinderen, jongeren en ouders, reflectie tussen sessies in, terugkoppeling en zorgvuldige voorbereiding van de vragen en analyse van de gedeelde inzichten. De gedegenheid van het proces is mede-bepalend voor de uitkomst en kan dus niet worden losgekoppeld van de inhoud van de gesprekken. Cruciaal in het gezamenlijk denkproces is dat het steeds goed en 'kloppend' blijft voelen voor alle deelnemers.

Brede vertegenwoordiging

De groep betrokken kinderen en jongeren is zeer divers: in leeftijden (9 – 27 jaar), levenservaring, achtergrondsituatie en daadwerkelijke impact van de affaire. In iedere stap denken ze na over hioe dit voor andere kinderen en jongeren – binnen en buiten hun familie - zou voelen. Dit waarborgt de diepgang en substantie van de inzichten.

Dat gezegd hebbende erkennen de kinderen en jongeren dat er ook mensen zullen zijn die hun redeneerlijn niet (helemaal) begrijpen. Gezien de grote diversiteit van betrokkenen en diepgang van het proces van doorgronden en ontrafelen, zien ze dit gezamenlijke denkproces en de aanbevelingen als representatief.

Alle kinderen en jongeren die in dit proces rondom de Kindregeling zijn betrokken, hebben zich vrijwillig aangemeld. Gedurende het co-creatie proces heeft zich een community gevormd van kinderen, jongeren en ouders:

1. 10 kinderen van 10 tot 17 jaar die zich oorspronkelijk hebben aangemeld om zitting te nemen in het kindpanel dat door Staatssecretaris van Huffelen is ingesteld. In december 2020 werd duidelijk dat het oorspronkelijke kindpanel moest worden uitgebreid, onder andere ook naar jongeren ouder dan 18 jaar.
2. 10 jongeren vanaf 18 jaar, die cruciale inzichten geven in de impact op hun leven en de zorgen die zij hebben in hun specifieke levensfase. Zij vormden in feite een 'jongerenpanel' zonder deze formele titel te dragen.
3. Zo'n 35 jongeren die later in het proces een brief hebben geschreven met de vraag betrokken te worden. Zij zijn in een digitale sessie op 9 juni door de andere kinderen en jongeren bijgepraat over het proces en de kernpunten van de aanbevelingen. Dit is goed ontvangen.

Perspectief van ouders

De drie ouders van de Ouderpanelwerkgroep-Kindregeling hebben aan vier sessies met kinderen en jongeren deelgenomen. Laurentien van Oranje en twee jongeren hebben ook een sessie gehad met het gehele ouderpanel.

Communicatie met en richting andere ouders over de Kindregeling zal ook van groot belang zijn voor een goede lancering van en communicatie over de kindregeling. Ouders geven aan dat communicatie nauw luistert: andere ouders hebben niet het denkproces van de kinderen en jongeren in het dialoogproces meegemaakt. Er is een belangrijk nuanceverschil in de beleving van ouders en die van kinderen en jongeren en daarmee de gemaakte aanbevelingen.

Overzicht van sessies

Om tot de kern te komen van de onderliggende gevoelens en inzichten én vragen vanuit de Belastingdienst en het UHT, bouwden sessies op elkaar voort. Tussendoor werden adviezen via de email verrijkt en aangevuld. Aan iedere sessie namen gemiddeld twaalf mensen deel (inclusief Laurentien van Oranje en Alix Bausch als gespreksleiders). Iedere sessie duurde tussen de 2 en 3 uur.

In totaal vonden 15 sessies plaats, in wisselende samenstellingen. Hieronder een overzicht:

2021	
9 juni	Kinderen, jongeren, werkgroep Kindregeling van het ouderpanel, bredere groep kinderen en jongeren
4 juni	Kinderen, jongeren, werkgroep Kindregeling van het ouderpanel
26 mei	Ouderpanel
14 mei	Kinderen, jongeren, werkgroep Kindregeling van het ouderpanel
11 mei	Kinderen, jongeren, werkgroep Kindregeling van het ouderpanel
5 mei	Ouders (werkgroep Kindregeling van het ouderpanel)
16 april	Jongeren
29 maart	Kinderen
16 maart	Jongeren
15 maart	Kinderen
10 maart	Kinderen
10 februari	Kinderen en jongeren
2020	
15 december	Kinderen en Belastingdienst
1 december	Kinderen
17 november	Kinderen

Inhoudelijke insteek

De Belastingdienst heeft aangegeven de invulling en uitvoering van de Kindregeling van 200 miljoen euro samen met kinderen en jongeren te willen ontwerpen. We zijn dan ook aan de slag gegaan met het mandaat om de behoeften van kinderen en jongeren als startpunt van denken te gebruiken, zowel voor de inhoud als het proces. Al snel werd duidelijk dat het gevoel van rechtvaardigheid voor hen centraal staat. En dat de zorgvuldigheid van dit denkproces, waarin zij structureel als gelijkwaardige gesprekspartners serieus worden genomen, bijdraagt aan het verwerkingsproces. Dat is dan ook de lijn waarop we aan de slag zijn gegaan en van waaruit de kernvraag is ontstaan: ***Wat is ervoor nodig dat een vergoeding voor voor kinderen en jongeren rechtvaardig voelt?***

De kinderen en jongeren waren bekend met het bedrag van 200 miljoen euro. Maar om de randvoorwaarden van rechtvaardigheid vast te stellen, was het nodig om niet dit bedrag, maar het oprecht willen doorgronden van hun gevoelens en behoeften, als uitgangspunt te nemen. Een complicerende factor was dat onbekend is om hoeveel kinderen en jongeren het precies gaat.

Vragen die aan bod zijn gekomen

Een dialoogaanpak is geen enquête dus er worden niet vragen afgelopen om tot inzichten en aanbevelingen te komen. Door te luisteren, juist ook tussen de regels door, ontstaan steeds nieuwe inzichten waar op verder kan worden gesproken. Hieronder de *soort* vragen die aan bod zijn gekomen:

1. Wat doet deze situatie met je?
2. Wat voelt rechtvaardig? Wat onrechtvaardig?
3. Wat is ervoor nodig om deze situatie achter je te laten?
4. Hoe verhouden jouw situatie en gevoelens zich tot die van je ouders?
5. Wat vraagt “het leven op de rit krijgen” in de praktijk?
6. Waartoe is het geld een bijdrage voor de kinderen en jongeren?
7. Wanneer voelt een betaling van een geldbedrag passend?
8. Wat zijn de belangrijkste behoeften van kinderen en jongeren?
9. Op welke manier moet de uitbetaling plaatsvinden?
10. Door wie moet de uitbetaling worden gedaan?
11. Waarmee moet allemaal rekening worden gehouden in de uitbetaling in relatie tot de gezinssituatie en de relatie tussen ouders en kinderen?

AANBEVELING #1

Een vergoeding is slechts een beginnend eigen steuntje in de rug

- *Als ik weet dat ergens een beetje geld voor mij staat, dan voel ik me geruster. Dan ben ik minder bang dat het weer misgaat. (S, 10 jaar)*
- *Als je het niet hebt meegemaakt, kun je je niet goed voorstellen wat het betekent om je je hele leven al een fraudeur te voelen. Deze situatie is mijn persoonlijkheid geworden. (Z, 18 jaar)*
- *Met een basisvergoeding los je onze problemen niet op. Het is een eerste klein teken dat iemand bij de overheid om ons geeft. Maar met dat alleen ben je er natuurlijk nog niet. (M, 22 jaar)*
- *Ik denk eigenlijk dat mijn leven al verwoest is. Ik weet echt niet hoe ik het op de rit moet krijgen. Door de affaire heb ik een groot stuk van mijn jeugd bijvoorbeeld niet op school gezeten. (C, 19 jaar)*

1. Deze vrije financiële vergoeding biedt kinderen en jongeren slechts *zicht op het terugwinnen van een eigen leven* en daarmee een beetje vertrouwen in de toekomst. Een geldbedrag is slechts een beginnend gevoel van rechtvaardigheid en daarmee een eerste aanzet om het leven op de rit te gaan krijgen. Het moet dus *niet* worden gezien als de structurele basis om het leven op de rit te krijgen. Het kan de verloren jaren en levenservaring *zélf* nooit goedmaken. Het is een zekere vorm van erkenning, mits het op de juiste manier tot stand komt en wordt uitbetaald.
2. Het hebben van een beetje eigen geld draagt bij aan het gevoel om eindelijk weer enige regie over je leven te hebben. Hoe ouder je wordt, hoe belangrijker dat is. Ook kinderen die nu te jong zijn om zich bewust te zijn van wat er in het gezin speelt door deze affaire, verdienen dit beginnend steuntje in de rug. *Want ooit gaan we er over horen, en dan staat dat geldbedrag nog steeds een beetje voor een gevoel van rechtvaardigheid.*
3. De uitbetaling vindt plaats in de intens ingewikkelde situatie waarin de kinderen en jongeren zich bevinden. *Er is ons van alles ontnomen*, waaronder:
  - a. een onbezorgde jeugd;
  - b. een normale opbouw van sociale contacten;
  - c. dezelfde kansen als die van leeftijdsgenoten;
  - d. de mogelijkheid om zelfvertrouwen op te bouwen en in jezelf te geloven;
  - e. de mogelijkheid om talenten te ontdekken en hobby's te ontwikkelen;
  - f. het vertrouwen dat een goede toekomst mogelijk is;
  - g. de mogelijkheid om een (vervolg)studie te volgen en/of af te maken.
4. De vergoeding is dus *slechts een beginnend eigen steuntje in de rug* dat zicht biedt op een basis om verder op te bouwen:
  - *Het is een hulpmiddel om te blijven drijven. Pas als je blijft blijven drijven kun je op zoek gaan naar een nieuw begin en oplossingen voor diepere problemen die hierdoor zijn ontstaan.*
  - *Het is een adempauze omdat er iets minder geldstress is. Want dat zet alles op slot.*
  - *Het geeft een beetje vertrouwen dat je kunt beginnen aan je leven. Het is een soort bodem waarop je kunt beginnen met dromen aan een toekomst voor jezelf.*
  - *Een eigen bedrag op de rekening voelt als een stukje van je jeugd terugkrijgen, het inlopen op de anderen en stap voor stap aan het volwassen leven beginnen.*
5. Waar het geld specifiek toe dient, is voor ieder kind en iedere jongere anders, zoals:
  - een gevoel van zekerheid voor de toekomst door het nu weg te zetten.
  - een gevoel van vrijheid om te kunnen kopen wat ze willen.
  - ruimte om spullen te kopen die nodig zijn of die ze hebben moeten missen.

AANBEVELING #2

Volg dezelfde uitbetalingslogica als bij de ouders

- *Als de Belastingdienst bij het betalen van een schadevergoeding weer op de verkeerde manier naar ons kijkt, begint alle ellende weer opnieuw. Gaan ze ons ooit gewoon weer vertrouwen?* (I, 17 jaar)
  - #1
  - *Het is goed als de Belastingdienst het op zich neemt want dan kunnen ze gaan laten zien dat ze het wel kunnen.* (M, 22)
1. Het is belangrijk om de aanpak van deze vergoedingen zo simpel mogelijk te houden. Voorkom gedoe door bonnetjes of verantwoording te vragen.
  2. Zorg ervoor dat de uitbetaling als urgent wordt gezien. Creëer de goede verwachtingen
  3. Volg dezelfde categorisering als bij uitbetaling van het basisbedrag van 30 000 euro aan gedupeerde ouders. Daar heeft de Belastingdienst nu ervaring in, waardoor de uitvoering gemakkelijker zou moeten zijn en hierin geen fouten worden gemaakt. Deze categorisering heeft ook als voordeel dat de gezinnen bekend zijn bij de Belastingdienst en dat het daarmee gemakkelijk zou moeten zijn om de kinderen in beeld te krijgen.
  4. Kinderen en jongeren van samengestelde gezinnen vragen om extra zorgvuldigheid.
  5. Kinderen en jongeren die in het buitenland vragen om extra aandacht in de uitvoering.xs
  6. Omdat de bedoeling van de kindregeling is dat kinderen en jongeren een gevoel krijgen dat ze weer regie over hun leven kunnen krijgen, is de hoogte van de vergoedingen steeds anders voor iedere vijf leeftijdsfasen:
    - a. 0 t/m 5 jaar
    - b. 6 t/m 11 jaar
    - c. 12 t/m 14 jaar
    - d. 15 t/m 17 jaar
    - e. 18 +
  7. In de totstandgekoming van de leeftijdscategorieën zijn verschillende factoren afgewogen. Er is bewust gekozen voor kleine leeftijdsgroepen *omdat kinderen en jongeren zich heel snel ontwikkelen en hun behoeften dus ook snel veranderen*. Denk hierbij aan factoren als:
    - a. Bedragen die passend en rechtvaardig voelen voor die leeftijdscategorie;
    - b. Mate van zelfstandigheid;
    - c. (Financiële) behoeften;
    - d. vVeel jongeren gaan vanaf hun 15e à 16e jaar al bijna werken / een vervolgopleiding volgen en zijn in hun beleving dus geen kind meer, al zijn ze dat voor de wet wel.
    - e. hoe ouder de jongeren, hoe groter de optelsom van misgelopen kansen kan zijn.
  8. Uitbetaling moet worden gedaan op basis van de leeftijd van kinderen en jongeren nú. Bepaal en communiceer een duidelijk moment zodat kinderen en jongeren weten in welke categorie ze zijn ingeschaald. De datum moet liefst zo dicht mogelijk liggen bij de uitvoering.
  9. Het is belangrijk dat de Belastingdienst verantwoordelijkheid neemt en voelt over de uitbetalingen. Het is niet erg wanneer een andere organisatie de regeling daadwerkelijk uitvoert: de Belastingdienst weet het beste wie dit snel en goed kan uitvoeren. Het is wel belangrijk dat Belastingdienst verantwoordelijkheid moet nemen en dit ook met kinderen en jongeren bespreekt.
  10. Het is belangrijk dat de uitbetaling over zo min mogelijk schijven gaat want dat voorkomt fouten en zorgt ervoor dat het zo snel mogelijk gebeurt. *Want niemand wil nog te lang wachten..*

AANBEVELING #3

Het geld is van kinderen en jongeren zelf

- *Het is belangrijk dat we zelf mogen bepalen waar we het aan uitgeven.*
  - *Het geld moet vanuit vertrouwen worden gegeven. Want juist dát is ons in deze affaire ontnomen. Dat betekent: geen waardeoordeel over waar het aan wordt uitgegeven.*
  - *Ik ben tien, en ik wil een spaarrekening openen. Ik wil het niet meteen uitgeven. Voor ieder kind is dat anders. Een kind beslist zelf wat hij ermee doet. Ik wil juist door deze situatie zuiniger zijn. Ik wil een goed leven en een goede baan. (S, 10 jaar)*
  - *Het is wat die persoon goed laat voelen. Iedereen heeft hier zijn eigen idee over hoe hij of zij dat geld zou gebruiken. Jouw keuze maakt jou vrolijk. Wat is daar niet verstandig aan? (M, 22 jaar)*
  - *Ik zou de kinderen zelf laten bepalen. Ik zou als ouders wel advies geven. Maar een kind weet zelf wat hij of zij wil, en kan dat beter zelf bepalen. (J, 17 jaar)*
1. De bedoeling van de vergoeding moet op geen moment uit het oog worden verloren: het gevoel te hebben *nu eindelijk een beetje eigen geld te hebben*. En daarmee de beleving een beetje regie over het eigen leven te hebben.
  2. Het is dus belangrijk om geen (waarde)oordelen te vellen of ongefundeerde aannames te hebben over waar het eventueel voor wordt gebruikt. Het is sowieso niet aan de Belastingdienst om dat te bepalen. *Wie heeft het recht om aan mensen te vragen wat ze met hun geld doen?*
  3. Voor sommige kinderen en jongeren zal het overweldigend zijn om in een keer relatief veel eigen geld te hebben. Maar dat betekent niet per definitie dat ze er niet goed mee om kunnen gaan. Ook hier moet er geen waardeoordeel zijn over hun kennis en vaardigheden. Maar ze moeten wel een laagdrempelige mogelijkheid hebben voor (financieel) advies / ondersteuning.
  4. Het is belangrijk om zo snel mogelijk in gesprek te gaan met banken om tot de juiste uitbetaling te komen voor kinderen onder de 18 jaar, om te waarborgen dat het vrijheidsprincipe ook voor hen van toepassing blijft. Onderwerpen van gesprek zijn onder meer:
    - a. Hoe zorgen we ervoor dat de uitbetaling aansluit op de context van het gezin en dat de relatie tussen ouder en kind er niet door verstoord wordt?
    - b. Zijn er bijzondere afspraken nodig voor kinderen uit samengestelde gezinnen?
    - c. Hoe kunnen we financieel bewustzijn / ondersteuning koppelen aan het openen / meebeheren van een bankrekening?
    - d. Hoe krijgen kinderen de vergoeding wanneer zij geen eigen bankrekening hebben en hun ouders die niet willen openen voor het kind?
    - e. Hoe kunnen ouders een bankrekening openen voor / met het kind als ze nog staan aangemerkt als fraudeur?

AANBEVELING #4

Hoogte van de bedragen per leeftijdscategorie

Met de volgende uitspraken brengen de kinderen en jongeren het gevoel van rechtvaardigheid met betrekking tot de hoogte van de bedragen onder woorden:

- *Mijn ouders hebben door deze situatie niet voor mij kunnen sparen. Ik heb geen spaarrekening. Je spaart om dingen te kopen die je later nodig hebt. Als ik weet dat ergens een beetje geld voor mij staat, dan voel ik me geruster. Je voelt je vrijer. Dan heb ik geld om dingen te kunnen kopen die ik nodig heb. Dat geld zou ik wegleggen. Dus het lijkt alsof het niet van mij is, het is voor mij later. (S, 10 jaar)*
  - *Wat anderen wel hebben kunnen doen en wij niet. Een schoolreisje, een beugel. Als de Belastingdienst dat nu goedmaakt, geef het de geruststelling dat we eindelijk gelijke kansen gaan krijgen. (M, 24 jaar)*
  - *Je kunt een inhaalslag maken op ervaringen die je niet hebt kunnen opdoen, die je wereldwijd en levenswijd maken op een andere manier. Eindelijk op een onbezorgde manier. Wij zijn onzeker gehouden. Hoe voelt het voor iedereen – dat je sociale ontwikkeling en sociale contacten hebt gemist? (M, 24 jaar)*
  - *Het geeft een beter gevoel over mezelf en mijn toekomst. Zoals kunnen dromen van hobby's die helpen voor persoonlijke ontwikkeling en het werk dat ik later wil doen.*
  - *Het is eigenlijk gewoon geld waarmee we de dingen kunnen betalen die onze ouders niet hebben kunnen kopen. (S, 10 jaar)*
  - *Met geld komt zekerheid. Dat je niet falliet raakt of geen eten kunt kopen. Weten dat je kinderen naar school kunnen. Dat je eten voor ze kunt kopen. Iets om op terug te vallen als het nodig is. Stel dat er iets gebeurt, een ongeluk of zo. Een veilige zone. (R, 14 jaar)*
  - *Ik heb nog nooit gehad dat er iemand bij mij had gespeeld. Ik heb ook nog maar een paar keer bij iemand anders gespeeld. Als iemand wilde afspreken, zei ik: 'dat gaat niet.' Dat moet ik nu kunnen inhalen. (S, 10 jaar)*
  - *Het is ergens vrij verdrietig. Ik ben teleurgesteld als ik ernaar terugkijk, ook de basisschool. Dan denk je: ik had dit ook op de basisschool kunnen hebben. En daar ben ik wel teleurgesteld over. (R, 14 jaar)*
  - *Iedereen voelt zich hier goed bij. Voor mij is het dan ook goed. (M, 22)*
1. Geen bedrag is rechtvaardig in relatie tot het verleden en geleden leed. Daarom is gekozen voor bedragen die aansluiten bij de leeftijdscategorie van de kinderen en jongeren. *Zelf een klein eigen bedrag hebben voelt als het terugkrijgen van een beetje regie.* En daarmee kunnen we deze periode qua gevoel beginnen af te sluiten en durven om vooruit te kijken. Op basis hiervan is het voorstel:

0 t/m 5 jaar	2 000 euro
6 t/m 11 jaar	4 000 euro
12 t/m 14 jaar	6 000 euro
15 t/m 17 jaar	8 000 euro
18+ jaar	10 000 euro

AANBEVELING #5

Er is meer nodig dan een financiële vergoeding

Inleiding op deze aanbeveling vanuit Missing Chapter Foundation

Hoe verder de gesprekken met de kinderen en jongeren vorderen, hoe scherper alles wordt blootgelegd: specifieke behoeften, onzichtbare gevoelens en het leed dat is geleden en nu nog steeds gaande is. De zorgen van de kinderen en jongeren zijn op hoofdlijnen drieledig:

1. **Regie:** hoe krijg ik ooit weer het gevoel terug dat ik in controle ben van mijn leven?
2. **Schulden:** hoe kan ik ooit aan mijn toekomst beginnen als ik nu nog allerlei schulden heb die me enorme stress opleveren? Hoe zorg ik ervoor dat mijn verleden me niet blijft achtervolgen?
3. **Ontwikkeling:** hoe kan ik inhalen dat ik in mijn ontwikkeling ben belemmerd en daarom minder perspectief heb op de toekomst?

Dit drieluk van gevoelens en behoeften biedt een heldere structuur voor gesprekken op landelijk en lokaal niveau over de ondersteuningsbehoeften aan kinderen en jongeren. De kinderen en jongeren onderstrepen dat iedereen een eigen beleving heeft en dat er toch rode draden zijn. Sommigen willen het snel afsluiten; anderen willen er juist over praten, met elkaar en / of met een professional.

- *Gaat de Belastingdienst met instanties spreken over waar we in de problemen zitten, zodat we niet steeds weer incassobureaus langs krijgen? Dit brengt veel stress en boetes worden verhoogd. Ze moeten begrijpen in welke benarde situatie we zitten. Als dit zo doorgaat, komen we er nooit meer uit. (M, 22 jaar)*
- *Het zou goed zijn als de overheid ons in beeld kan houden en kan bijdragen aan onze ontwikkeling. Dat is ook in hun belang. (M, 24 jaar)*

1. Om te voldoen aan de gedeelde doelstelling van “het leven op de rit krijgen” moeten de specifieke behoeften van kinderen en jongeren worden geïdentificeerd voor te bieden hulp en regelingen. Ook wel maatwerk genoemd. Ze noemen bijvoorbeeld als vervolgstappen:
  - a. kwijtschelden van schulden waar ze niets aan konden doen en hen kunnen achtervolgen;
  - b. een woning;
  - c. verder gaan met hobby's en sport;
  - d. de rust om met die hobby's ook echt aan de slag te gaan en ze misschien ook wel om te zetten in betaald werk;
  - e. daarna komt er ruimte om ook psychologische hulp te zoeken;
  - f. de rust voelen om op zoek te gaan naar oplossingen voor een huis of studie (nieuw of opnieuw opgepakt).
2. Kinderen en jongeren willen zelf een inhoudelijke en gelijkwaardige rol spelen in de verdere ontwikkeling van regelingen. Hun mogelijkheid om weer nieuwe aspiraties te hebben voor de eigen ontwikkeling en de toekomst zal bijdragen aan het proces van verwerking en helen. Ze hebben hulp nodig om weer gemotiveerd te worden om school weer op te pakken of de ruimte te hebben om aan een (vervolg)opleiding te beginnen. Steun vanuit de Belastingdienst en / of gemeente draagt bij aan het terugwinnen van het vertrouwen.
3. Vertrouwen in de overheid kan langzaam terugkomen als de het laat zien zich ook verantwoordelijk te voelen voor hun welzijn nu en in de toekomst, en hen gaat zien als gelijkwaardige burgers, niet alleen als gedupeerde kinderen en jongeren. *Waarom zouden wij anders zijn dan anderen?*

4. Ieder individu leeft in een andere context, en heeft verschillende gevoelens, achterstanden, behoeften en ambities. Maar ook zijn er fysieke en psychische problemen. Een integrale aanpak is nodig om daarin te voorzien om het leven op de rit te krijgen, ooit. Hieronder een beginnende lijst van specifieke behoeften (vanuit jongeren opgesteld) als indicatie:

1. **Rijbewijs** is voor veel jongeren belangrijk. Het geeft ze het gevoel dat ze niet anders zijn dan andere jongeren.
2. **Studie en ontwikkeling** heeft voor vele jongeren prioriteit omdat het bepalend is voor de rest van je leven. De behoeftes en situaties verschillen per individu:
  - a. Studieschulden waar je niet meer uitkomt
  - b. Een studie valt vrijwel niet te betalen door jongeren, omdat er de afgelopen jaren geen mogelijkheid was om geld te sparen door zowel ouder(s) als kind. Gevolgen:
    - beginnen niet aan school;
    - beginnen met veel meer stress aan vervolgopleiding/hebben veel meer stress tijdens de vervolgopleiding;
    - maken school niet af;
    - zijn genoodzaakt te stoppen met studie te stoppen om dagelijkse voorzieningen te kunnen betalen (eten, huur, zorg, etc.);
    - eindigen met een veel hogere studieschuld dan nodig was wanneer deze affaire niet zou hebben gespeeld;
  - c. Voorschot van een (uitgestelde) studie;
  - d. Studievertraging;
  - e. Bijscholen;
  - f. Voorfinanciering om een studie (weer) op te starten (*"Destijds heb ik problemen op school gehad vanwege de situatie en ik kon geen bijles betalen waardoor ik geen studie (van mijn keuze) kon gaan volgen"; "Ik ben destijds gestopt vanwege de toeslagenaffaire omdat er geld moest komen en jongeren moesten gaan werken"*);
  - g. Bijles / extra cursussen;
  - h. Culturele ontwikkeling zoals naar musea kunnen gaan (*"Waarom zouden wij daarin achterblijven?"*).
3. **Wonen**
  - a. Jongeren die geen woning kunnen krijgen en nu al jaren letterlijk rondzwerven tussen opvanghuizen, Leger des Heils, de straat en opvangcentra. Dit gebrek aan stabiliteit heeft ook gevolgen voor de psychische situatie;
  - b. Huur;
  - c. Geld voor een koophuis hebben (*"Door de affaire en de studieschuld hebben we helaas veel minder kunnen lenen bij de bank om het huis af te maken"*).
4. **Verzekeringen**
  - a. Auto;
  - b. Zorg;
  - c. Aanvullende verzekeringen.

5. **Nazorg en Gezondheid**

- a. Medische kosten¹ (*“Nog een punt, door deze problemen heeft mijn moeder geen beugel voor mij kunnen betalen. Doordat alle toeslagen zijn gestopt en kindgebonden budget krijg ze ook al jaren niet. Moet ik nu mijn beugel zelf betalen van de €10.000”*);
- b. Psychische klachten;
- c. Fysieke klachten;
- d. Geen klachten *“maar ik heb al jaren niets aan mijn gezondheid gedaan.”*
- e. Sporten

6. **Vakanties** met familie om weer een moment van geluk en zorgeloosheid te voelen.

---

¹ *Ik heb sinds mijn twaalfde weleens licht last gehad van mijn rug, maar sinds een aantal maanden heb ik er wel elke dag heel veel last van. Eigenlijk zou ik naar de fysio moeten, maar omdat ik net 18 ben, moet ik hier behoorlijk wat voor betalen en dat kan ik niet. Hier zal ik ongetwijfeld later nog veel meer last van hebben met nog meer gevolgen, zoals bepaald werk niet meer kunnen doen.*